

Inleiding.

In de ongeveer acht maanden, die verlopen zijn, sinds wij onze eerste brochure: "De perspectieven van het imperialisme na de oorlog in Europa en de taak van de revolutionaire socialistten" samenstelden, in deze ongeveer acht maanden komt de ontwikkeling der verhoudingen in grote mate overeen met de in onze eerste uiteenzetting geschetste perspectieven, voorzover deze ontwikkeling door symptomatische gebeurtenissen kan aangetoond worden. Aan onze destijds uitgesproken verwachting, dat het oorlogseinde in Europa slechts door een wapenstilstand en niet door vrede van langere duur zou worden opgevolgd, hebben woorden en daden van die kringen, die wij als de dragers van de imperialistische politiek moeten beschouwen, ook de laatste twijfel doen verdwijnen.

De sprekers van de Westerse mogendheden en van hun bondgenoten hebben hun doelstellingen t.a.v. de toekomst verraden en het masker van de democratie laten vallen. Zij deden dit zelfs eerder, dan wij, met de voorzichtigheid, die bij de kenschetsing van een toekomstige ontwikkeling geboden is, durfden voorstellen. Ook voor minder geschoolde mensen klinkt nu reeds elke uiteenzetting van de geallieerde doelstellingen — die enkele jaren geleden in het z.g. Atlantisch Handvest (Atlantic Charter) op plechtige wijze aan de wereld bekend gemaakt werden — als de helle frase, die dit "Handvest" voor ons sinds het uur van zijn geboorte geweest is.

Wij horen in de uitingen van de overwinnende partij en haar bondgenoten de duidelijke taal van de imperialistische politiek, en van de zorg om de oorlogsbuit, waarvan men zo lang mogelijk profijt wil trekken. Het beroep op "democratie en vrijheid" speelt hierbij maar een zeer ondergeschikte rol.

In onze eerste brochure werden de perspectieven van het imperialisme, die wij slechts in haar wezenlijke trekken, maar niet in haar geheel wilden duidelijk maken, in de volgende woorden samengevat: bewapening, verlaging van de levensstandaard van de werkende massa, en oorlog. Wij noemden de periode, die op het einde van de tweede wereldoorlog in Europa moet volgen, het tijdperk van het Neo-fascisme,

tenzij de arbeidersklasse deze plannen van de 2.
internationale reactie vrijdelt. In deze periode
zal het Westers imperialisme (tevergeefs!) trachten
de algemene crisis van het kapitalistisch systeem,
die door de tweede wereldoorlog niet alleen niet
overwonnen, maar nog meer verdiept en verscherpt
werd, te bestrijden. De middelen ter bestrijding
zullen zijn: nog verdergaande monopolistische con-
centratie van de economische krachten, militarise-
ring van het arbeidsproces, meer of minder geleide-
lijke ontbinding van de burgerlijk-democratische
"vrijheden" en toepassing van regeringsmethoden,
oppervlakkig versierd met democratische naambordjes.

Sinds wij deze verwachtingen uitgesproken hebben,
vernamen wij van de Nederlandse minister van buiten-
landse zaken van Kleffens, dat ook voor Nederland
de tijd van een politiek van onzijdigheid onherroep-
pelijk tot het verleden behoort. Van Kleffens komt
met precies dezelfde denkbeelden, die de woordvoer-
ders van de Britse politiek, en het bijzonder de
Zuid-Afrikaanse eerste minister Smuts, naar voren
brongen. Als wij van Kleffens goed begrepen hebben,
dan is het de bedoeling van de Nederlandse regering
in Londen, actief, d.w.z. ook met militaire middelen
deel te nemen aan de vorming van een West-Europees
blok onder leiding van Groot-Brittannië, waarvoor
Smuts in verschillende redevoeringen opgekomen is.
Van Kleffens en ook Gerbrandy spreken alleen dat uit,
wat duidelijk het doel van de bezittende klasse
van Nederland is en hetgeen "Boisot" in zijn beruch-
te brochure schuchter "imperiale politiek" noemt,
n.l. de gelijkschakeling van de Nederlandse politiek
en economie met het imperialistisch krachtcentrum
van het Angel-Saksische wereldrijk.

Deze gelijkschakeling komt tot uitdrukking in de
plannen op het gebied van de binnenlandse politiek.
Als Boisot - en naast hem ook alle andere schrijvers
en sprekers van de Nederlandse bourgeoisie en van
haar reformistische 5e colonne - openlijk opkomt
voor een radicale beperking van het burgerlijk-
parlementaire stelsel, voor de ontbinding van de tot
nu toe gebruikelijke commissies en colleges in de
openbare administratie en voor een sterk en militair
beschermde gezag. Dezelfde gedachte leidt de over-
wegingen van deze kringen, als zij de koloniale

gebiedsdelen - onder de schijn van uitbreiding
van zelfstandige bevoegdheden - met het "moederland"
onder een rijkskamer of rijksraad willen verenigen.
Het valt niet moeilijk te begrijpen, wat een derge-
lijke centrale instantie voor de koloniën zal beto-
ken, als wij daarbij vernemen, dat de leden van
deze centrale instantie geenszins door de volkeren
zullen worden gekozen, maar - volgens Boisot en zijn
vrienden - uit de kringen van de grote financiers
en van de grote industrie, alsmede van de hoge mili-
taire en civiele ambtenaren, door de kroon zullen
worden aangewozen.

Nog duidelijker worden de "imperiale" doelstel-
lingen van de bezittende klasse, of beter, hun haast
niet meer te temmen imperialisme, nu niet alleen van
Kleffens, maar ook talrijke illegale organen onomwon-
den de annexatie van Duits grondgebied tot compen-
satie van de in Nederland gestichte schade, eisen.
In deze eis moeten wij het beleid op het gebied van
de buitenlandse politiek voor de tijd na de oorlog
zien. Het doel van deze politiek in Europa is de
vorming van een West-Europees blok, dat zo ver mo-
gelijk naar het Oosten uitgebreid is. De taak van dit
blok is niet alleen de administratie en exploitatie
van de tijdens de tweede wereldoorlog bereikte resul-
taten, maar ook de economische, politieke, tactische
en strategische voorbereiding van het komende mili-
taire conflict met de Sovjet-Unie en haar systeem
van bondgenootschappen. Deze blokvorming wordt ook
nog gekenmerkt door de noodzakelijkheid, na de beëin-
diging van de oorlog in Europa, waarvan we de laatste
phase in deze dagen beleven, de oorlog voor de herov-
oring van Oost-Indië met alle middelen te moeten
voortzetten. Hierbij moet worden opgemerkt, dat de
houding van de S.U. t.a.v. deze oorlog in het Verre
Oosten nog tot de onbekende factoren behoort, die als
een dreiging niet alleen de gedachten, maar ook reeds
de gedragslijn van de Westerse staatslieden beïnvloedt.
Reeds voor het einde van de wereldoorlog in Euro-
pa blijken de in onze eerste brochure geschetste
perspectieven juist te zijn, wat de ontwikkeling op
het gebied van algemene en sociale politiek betreft.
Maar de strekking hiervan gaat zelfs nog verder.
Ook de strategische gedragslijn van de geallieerden

ten opzichte van hun bondgenoten op het vasteland 4,
vertoont nu reeds duidelijk - naast militaire mo-
tieven - overwegingen, die met de toekomstige be-
veiliging van de door de geallieerde nagestreefde
politieke doelstellingen verband houden.

Wij wijzen hierbij op het optreden der Anglo-
Amerikanen in Italië, waar zonder duidelijke red-
nen een maandenlange stilstand van de operaties
te constatoren was. Er waren tenminste geen duid-
lijke redenen aanwezig, wanneer men uitsluitend
met de militaire krachten rekening houdt. Gezien
de militaire meerderheid van de geallieerden moeten
wij de motieven dus wel op politiek terrein zoeken.
Wij vermoeden, dat de geallieerden ernaar streefden
de reactinaire opvolgers van het fascisme een adem-
pauze van zo lang mogelijke duur ter consolidering
van de contra-revolutie in Italië te gunnen, ten
einde het duidelijk begin van een revolutionaire
arbeidersbeweging, gericht tegen fascisme en
kapitalisme, te verstikken. Het was zeker voor de
geallieerden geen bezwaar, dat zodoende de Russische
"bondgenoten" minder ontlast werden.

Bestaat er ten aanzien van de in Italië gevolgde
gedragslijn nog enige twijfel, die pas op een later
tijdstip zal kunnen worden opgehelderd, de poli-
tiek van de geallieerden in de overige landen van
Zuid-Europa sluit elke twijfel uit. Er waren zeker
geen militaire motieven aanwezig, toen de geallieer-
den nog lange tijd generaal Michailowitsj en niet
het leger van Tito ondersteunden. Tito staat aan
het hoofd van een zeer militante antifascistische
massabeweging, terwijl generaal Michailowitsj met
een kleine groep van officieren, die met contra-
revolutie en fascisme sympathiseren, voor de schijn
de strijd tegen de Duitse, Italiaanse, Hongaarse
en Bulgaarse bezetting voerde.

Niet minder duidelijk komen de doelstellingen
van de imperialistische politiek na de oorlog tot
uitdrukking in verband met het optreden der gealli-
eerden tegen de anti-monarchistische Griekse sol-
daten en matrozen. De arrestatie en fusillering
van deze strijders zijn alleen in het kader van een
actie te begrijpen, die op de oprichting van een
anti-sovjetisch, neo-fascistisch en monarchistisch
regiem in Griekenland doelt.

Het beeld van de geallieerde politiek in Zuid-Europa wordt ons duidelijker, wanneer wij in verband hiertoe de houding van de geallieerden tegenover Franco ter sprake brengen. Toen kort geleden de Britse eerste minister zijn getuigschriften aan de kleine Staten van het Vasteland uitroikte, spoelde Franco ongeveer de rol van model-leerling.

Het Turkse vraagstuk doet ons erkennen, hoe verregaand de gebeurtenissen, sinds de samenstelling van onze eerste brochure voltooid werd, reeds door de perspectieven van de tijd na de oorlog beïnvloed worden. Het gemeenschappelijk optreden van de geallieerden en Rusland in Turkije is als een compromis te verstaan. De levensduur van dit compromis wordt bepaald door de gemeenschappelijke strategische belangen tegenover Duitsland. De "vrijheid" van de Dardanellen is op den duur een politiek-militair doel, waarbij de Russische belangen en die van de Westerse geallieerden onvermijdelijk in botsing met elkaar moeten geraken.

De perspectieven van het imperialisme worden echter op het gebied van de binnenlandse politiek nergens duidelijker dan in de maatregelen en plannen van sociaal-politieke aard, die wij de laatste maanden in alle landen tegenkomen.

De instelling van de arbeidsdienst in de Ver. Staten bevestigt de these van onze eerste brochure, dat tijdens het verloop van de algemene crisis van het kapitalisme ook de kapitalistisch sterke landen gedwongen worden het voorbeeld van de zwakke, en dus reeds vroeger gefasciseerde landen, te volgen. Hetzelfde is van toepassing op het stakingsverbod in de Angel-Saksische landen, dat door actieve deelneming van de reformistische ministers, partij- en vakbondleiders besloten en uitgevoerd werd.

Het spreekt vanzelf, dat ook in alle na-oorlogse plannen van de Nederlandse bourgeoisie dezelfde tendens ondubbelzinnig vast te stellen is. "Boisot" en zijn reformistische collega "Spectator en de van dezelfde geest" vervulde burgerlijke en reformistische geschriften, vertonen een compleet programma van het algemeen politieke en voornamelijk van het sociaal-politieke Neo-fascisme. De duidelijkheid gaat dikwijls nog verder, dan wij in onze eerste brochure veronderstelden. Zij worden n.l. hoe nader

5.

wij bij het einde van de oorlog komen, des te zuiniger in het gebruik van democratische frases en des te vrijmoediger in het gebruik van fascistische benamingen. Zo aarzelt men in reformistische kringen niet, de in wezen fascistische bedrijfsorganisatie van de toekomst waarvan het lidmaatschap voor werknemers en werkgevers verplicht zal worden gemaakt, ook openlijk "Neo-N.A.F." te noemen. Men beweert erbij en ten rechte, dat het aanvaarden van de N.A.F.-gedachte slechts de consequente voortzetting van de liquidatie-politiek is, die het oude N.V.V. voor de oorlog toegepast heeft.

Er bestaat reeds een eenheidsfront van de S.D.A.P. d.w.z. van haar reformistische functionarissen tot en met de uitorst rechtse vleugel van de burgerlijke reactie, een eenheidsfront, dat in naam van Oranjo en Christendom de klassenstrijd liquideert en in het token van deze naastenliefde de revolutionaire arbeiders en hun organisaties als buiten de wet staande declareert. In de geest van dezelfde "naastenliefde" en van de "imporiale" politiek worden niet alleen Westelijke gebiedsdelen van Duitsland geannexeerd, althans voorlopig op papier, maar ook de "medeplichtige" Duitse arbeiders tot dwangarbeid en dwangopvoeding veroordeeld. Zo groeit het beeld van de imperialistische perspectieven uit tot een systeem van reactie in naam van troon en altaar, tot een systeem van bewapening en oorlog. De ontwikkeling van de laatste maanden bevestigt echter niet alleen de juistheid van onze ontleding van de imperialistische perspectieven. Tegelijkertijd tokenen zich reeds duidelijk de verzetsbewegingen van de tegenovergestelde krachten af, die alle plannen van het imperialisme kunnen vrijdelen als het proletariaat zijn revolutionaire eenheid nationaal en internationaal vindt.

Het fascistisch imperialisme van de kapitalistisch zwakke landen staat voor de algehele ineenstorting. Massabewegingen in Italië, de bewegingen van de partizanen in bijna alle bezette gebieden, een schitterende overwinning van de stakende Deense arbeiders zijn de voortekenen van geweldige volksbewegingen. Nog dragen deze bewegingen het cachet van nationalistisch verzet, nog overheerst in deze

6.

bewegingen het roddlottige opportunisme van volksfront-politiek. Maar de massa is in beweging, ze begrijpt haar kracht en zij begint haar yrees en haar kleinmoedigheid af te leren, waaraan zij onder de invloed van de op het reformisme stouende contra-revolutie gewend geraakt was.

Met de vlug voortschrijdende verzwakking van het Japanse imperialisme begint ook in de nog niet door het Westerse imperialisme bezette gebieden zonder twi- fel de vrijheidsstrijd van de Chinese en Indische volkeren, terwijl ook in de landen van de spil Berlijn-Rome-Tokio de dreigende ineenstorting en de hysterische terreur niet zonder reactie, uitgaande van de brode massa, zullen kunnen blijven.

De algemene crisis van het kapitalistische systeem nadert het punt, waarop zij in de revolutionaire crisis van het stelsel kan omslaan. Dit omslaan is geen mechanisch resultaat van de ontwikkeling. Alleen wanneer de idee van de sociale revolutie ingang bij de massa vindt, dan wordt deze idee - volgens Marx en Engels - tot materieel geweld. De strijd om de macht, de strijd om een betere wereld, de strijd voor het socialisme wordt aan de orde gesteld. Terwijl wij tegenover de perspectieven van het imperialisme de taak van de revolutionaire socialistes stelden, zullen in de brochure inhoud en vorm van de strijd om de macht in zijn historische binding toegelicht worden.

Hoofdstuk I

De subjectieve en objectieve factoren van klas- senstrijd en revolutie in het licht van de dialec- tiek.

De strijd om de macht van de arbeidersklasse heeft tot voorwaarde, dat de doorslaggevende lagen der klasse zelf begrijpen, waarom haar bevrijding uitsluitend haar eigen taak is. Hiermede stippen wij een probleem aan, dat sinds het begin van de georganiseerde arbeiders- beweging een voornam plaats in de discussies en in de literatuur van de arbeidersklasse ingenomen heeft. Ook wij beschouwen het als noodzakelijk, ons in dit geschrift ondanks alle beperking, waartoe ons ruimte en tijd dwingen, opnieuw met dit vraagstuk bezig te hou- den. In onze eerste brochure onderwierpen wij voornam-

8.
melijk de economische en sociaal-politieke per-
spectieven van het imperialisme aan een beschou-
wing en bep. alden hieruit voortvloeiende gevolg-
trekkingen voor het verzet van de arbeidersklasse in
een algemeen vorm. Thans moet de geestelijke en prac-
tische voorbereiding van de klasse in het middelpunt
van onze belangstelling staan.

Wanneer wij de algemeen gebruikelijke en ook door
ons dikwijls toegepaste onderscheiding volgen, dan zou-
den wij kunnen zeggen, dat onze eerste brochure voorna-
melijk de objectieve factoren, d.w.z. de ontwikkeling
van het kapitalisme behandelde, terwijl dit geschrift
de subjectieve factoren van de klassenstrijd wil toe-
lichten.

Wij zelden, dat de indeling volgens objectieve en
subjectieve factoren gebruikelijk was en dat ook wij
ons dikwijls van haar bedienden. Daartegenover moeten
wij vaststellen, dat een dergelijke scheiding van ob-
jectieve en subjectieve elementen van het maatschap-
pelijk leven in principe onjuist is. Desondanks is haar
toepassing niet te vermijden, omdat onze zintuigen, waar-
mee wij onze ervaringen verzamelen, niet geschikt zijn
om alle verschijnselen tegelijkertijd waar te nemen en
te verwerken. De menselijke taal is voorts niet bij-
vaak, om alle verhoudingen van het maatschappelijk
leven uit te drukken. Wij weten, dat de maatschappe-
lijke ontwikkeling niet in twee lijnen uit elkaar valt,
die van elkaar duidelijk te onderscheiden zijn en el-
kaar mischien bij gelegenheid of toevallig raken.
Het proces van vooruitgang omvat alle factoren,
die - van een kant - in voortdurende wisselwerking met
elkaar verbonden zijn. De taal kan gelijktijdig of bijna
gelijktijdig optredende verschijnselen alleen achter el-
kaar weergeven.

De scheiding van de factoren van ontwikkeling in
objectieve en subjectieve factoren is alleen toe-
laatbaar als t o e h n i s c h hulpmiddel en noodza-
kelijk door de onvolmaaktheid van onze zintuigen en
van het uitdrukkingsvermogen van onze taal. We mogen
zeel de govaron onderschatten, die hieruit voortvloei-
en. Al te gemakkelijk kan het toepassen van deze onder-
scheiding ertoe leiden, de scheiding in materiele le-
vensvoorwaarden aan de ene kant en de inhoud en vorm
van de menselijke reactie aan de andere kant als een

oigenschap van het maatschappelijk proces te be- 9.
schouwen. Het maatschappelijk proces is echter een
o n d e r z i j d e o l b a a r g o h e e l. De objectieve en sub-
jectieve verschijnselen zijn alleen twee kanten van het
zelfde proces van vooruitgang.

"Het maatschappelijk zijn bepaalt het bewustzijn."

Op deze ervaring berust onze politieke overtuiging.
We zijn dus van mening, dat de ontwikkeling van de pro-
ductieve krachten van de maatschappij en van haar or-
ganisatie de grondslag ook van het geestelijk leven
van een historisch tijdperk vormt. Deze stelling
geeft echter slechts een gedeelte van onze opvatting
weer, want de verhouding tussen inhoud en vorm van de
materiele levensvoorwaarden en de geestelijke ge-
steldheid van de mensen is geenszins die van een een-
zijdige of mechanische reactie.

Het zal voor sommige critici van onze denkbeelden
misschien verrassend zijn, wanneer wij met klem beweren,
dat juist de geestelijke leiders van het proletariaat
de meest overtuigde tegenstanders van het mecha-
nisch materialisme waren en zijn. Het mechanisch ma-
terialisme, volgens 'welk de mens slechts een speelbal
van materiele verhoudingen zou zijn, dit mechanisch ma-
terialisme is een opvatting, die de strijd van het pro-
letariaat niet begrijpt en in haar diepste wezen bur-
gelyk is. Pas toen het begrip van de materiele afhan-
kelijkheid uitgebreid werd tot het begrip van de
w e r z i j d s e materiele afhankelijkheid van de
eenheid der tegenstellingen, pas toen de ervaring
van de permanente wisselwerking tussen de productie-
voorwaarden en de onder deze voorwaarden levende en
werkende mensen in onze denkbeelden opgenomen werd,
toen pas ontstond de wereldbeschouwing van het re-
volutionair socialisme. Het is het d i a l e c t i s c
materialisme, waaraan wij niet alleen onze politieke
overtuiging, maar ook de methode van onderzoek danken.
In het begrip van de dialectiek ligt de ervaring van
wisselwerking opgesloten, van uitwerking en reactie
van a l l e verschijnselen. Slechts op deze manier
is het te begrijpen, dat de veranderingen in de produc-
tieverhoudingen de mentaliteit van de mensen beïn-
vloeden en dat tevens de hierdoor veranderde geesto-
lijke gesteldheid van der mensen invloed uitoefent op
de ontwikkeling van de maatschappelijke productie.

Wij hadden dus gelijk, toen wij beweerden, dat 10.
de onderscheiding van objectieve en subjectie-
ve factoren met het tezen van de ontwikkeling der
maatschappij niet overeenstemt. Deze onderschei-
ding mag alleen maar als hulpmiddel dienen met het
oog op de onvolmaaktheid van onze zintuigen. De
zogenaamde subjectieve factoren wortelen in dezelfde
grond, waarop ook de materiële veranderingen groeien.
Wij hopen hiertoe elk misverstand te hebben voor-
komen, wanneer wij -- na deze bekentenis tot de dia-
lectische eenheid van de z.g.n. objectieve en sub-
jectieve factoren -- de gebruikelijke indeling toe-
passen.

De dialectische eenheid van de objectieve en
subjectieve factoren mag niet uit het oog worden
verloren, wanneer wij de klassenstrijd aan een be-
schouwing onderwerpen. De vorming van de maatschap-
pelijke klassen is op haar uitgangspunt een gevolg
van de maatschappelijke verdeling van de arbeid.
Deze maatschappelijke verdeling van de arbeid is
tijdens de verdere ontwikkeling steeds meer uitge-
breid en gedifferentieerd. Op de grondslag van deze
arbeidsverdeling en klassenvorming ontstond en ont-
staat nog steeds het geestelijk leven, dat deze
klassenmaatschappij vervult en dat in een permanente
wisselwerking met de veranderingen in de materi-
ële organisatie van de maatschappij staat. De go-
siedenis van de klassen vormt een geheel van
vooruitgang. In deze vooruitgang ligt het materi-
ële leven niet minder opgesloten dan het geestelijke.
De geleidelijke vooruitgang wordt soms vervangen
door revolutionaire veranderingen. Ook deze revolu-
tionaire veranderingen zijn het resultaat van het
maatschappelijk proces als geheel. Een dergelijke
zinswijze sluit elke poging uit, het bestaan of
niet-bestaan van een revolutionaire situatie eenzij-
dig te beoordelen d.w.z. de redenen hiervoor of in
de z.g.n. objectieve ontwikkeling alleen, of slechts
bij de z.g.n. subjectieve factoren te zoeken.
Wij weten, dat de klassenstrijd in het kapitalis-
tisch tijdperk aan de kant van de bourgeoisie een
steeds machtiger wordende concentratie van productie-
middelen en een steeds kleiner aantal van monopolis-
tisch georganiseerde bedrijven laat zien. (Men bo-

gevoel ons goed: "kleiner" aantal heeft alleen . . .
relatieve strekking, d.w.z. het aantal wordt klein-
ner in verhouding met de steeds groeiende productie-
kracht van de maatschappij). Daartegenover staat
het feit, dat de arbeid meer en meer een massaal en
maatschappelijk karakter ontwikkelt en dat de moderne
maatschappij de individuele prestatie en haar product
op de algemene noemer van de maatschappelijke waren-
productie gebracht heeft. Hieruit trekken wij de con-
clusie, dat de tegenstelling tussen het maatschap-
pelijk karakter van de arbeid en de particuliere
toeigening van het arbeidsproduct (berustende op
het particulier eigendom van de productiemiddelen)
de natuur, inhoud en vorm van de klassenstrijd be-
paalt.

Maar het zou betekenen, dat wij dezelfde fout
als het mechanisch materialisme maken, wanneer wij
veronderstelden, dat als resultaat van deze tegen-
stellingen een maatschappelijk bewustzijn ontstaat,
dat rechtstreeks naar de sociale revolutie leidt.
Onze dagelijkse ervaring leert ons het tegendeel.
Zeker, het bewustzijn berust op het maatschappelijk
zijn. Maar een bewustzijn verdwijnt niet eensklaps,
zodra de materiële productievoorwaarden, waardoor
het ontstaan is, veranderingen ondergaan. Ook deze
veranderingen treden niet plotseling op, maar vol-
trekken zich geleidelijk. Zo zien wij behalve moderne
warenhuizen (de typische verkoopinstelling van de
moderne massafabricage) nog talrijke detailzaken.
De kleinburgerlijke winkeliers kijken met woemoed
terug naar het verloren paradijs van de vrije concu-
rentie en kunnen maar niet begrijpen, waarom hun
kassa's meestal leeg zijn. Het is natuurlijk, dat de
kleinburgerlijke massa nog gedeeltelijk in dezelfde
denkbeelden leeft, die in het tijdperk van de vrije
concurrentie ontstonden en met de opkomst van het mo-
nopolie-kapitalisme geenszins verdwenen. De klein-
burgers werken niet alleen nog dikwijls in de vormen
van vóór-monopolistische warenproductie en distri-
butie, maar zij bewaren ook - bij een dergelijk be-
staan - de denkbeelden van een overwonnen tijdperk.
Zelfs hun zoons en dochters, die als bedienden en
ambtenaren rechtstreeks bij de distributie en admi-
nistratie van de monopolistische warenproductie be-

trokken worden, wortelen nog diep in het verle- 12.
den. De meest absurde politieke overtuigingen
groeien uit de grond van zulk een verouderd bewust-
zijn op en worden om goede redenen door de politieke
reactie in het leven gehouden. De kleinburger leeft
van de hoop, dat "de goede oude tijden" misschien
toch nog terug komen.

De dragers van deze opvattingen vertonen in hun
levenshouding, in hun kleding, in hun ameublement en
zeker ook in de opvoeding van hun kinderen de vrooge-
re en steeds lossere verhouding van hun
lang en de heersende klasse. Van de groep der klein-
burgers gaat een voortdurende invloed uit op de ar-
beidersklasse, omdat hun situatie meer en meer die
van het proletariaat nadert. (Omgekoerd echter raken
ook delen van de kleinburgerlijke massa onder de in-
vloed van proletarische denkbeelden). In de prole-
tarisering van de kleine burgerij en in de hidoor
veroorzaakte infiltratie van het proletariaat met
kleinburgerlijke denkbeelden beloven wij op z'n dui-
delijkst de dialectische verhouding tussen de ontwik-
keling van de maatschappelijke productiekrachten
(de concentratie van het kapitaal) en de proletari-
sering van steeds bredere lagen van de bevolking aan
de ene kant en het behoud en zelfs de verspreiding
van verouderde denkbeelden aan de andere kant.
Hier ontdekten wij ook de oplossing van de puzzel van
de schijnbare ongelijkmatigheid in de ontwikkeling.
Deze ongelijkmatigheid bestaat slechts voor diegene,
die de dialectische uitwerking en reactie van al l e
verschijnselen niet begrijpt. Weliswaar bestaat ook
hier, zoals wij reeds opmerkten, geen eenzijdigheid,
de geestelijke verhouding tussen kleinburgers en pro-
letariaat is wederzijds. De levensvoorwaarden van de
kleinburgerlijke massa in de stad en op het land
worden meer en meer aan die van de arbeidersklasse
aangepast. Dit betekent de botsing en soms de assimi-
latie van twee volkomen van elkaar verschillende
soorten van bewustzijn.

De geestelijke bagage van het proletariaat is veel
minder met verouderde bewustzijnsmomenten belast.
De kern van de moderne arbeidersklasse, het eigenlijke
industrieproletariaat, staat ook ten aanzien van zijn
bewustzijn in het teken en onder de invloed van de

grote bedrijven. De concentratie en technise- 13.
ring van de massale productie hebben het wezen
van deze ^{moderne} wereld gevormd.

Het arbeidsproces van de moderne industrie is de geestelijke scholing van de arbeidersklasse. De rationalisering van deze industrie streeft ernaar, nie alleen elke mogelijke fout, berustende op menselijke onvolmaaktheid te voorkomen, maar het gehele proces onafhankelijk te maken van de natuurlijke verschillen in het prestatievermogen. Het bedrijf verenigt binne zijn muren mensen en machines voor maatschappelijke arbeid en vernielt tegelijkertijd deze harmonie door de particuliere toeigening van het maatschappelijk product. De ervaring in het bedrijf is het geestelijk fundament, waarop de revolutionaire arbeidersbeweging bouwt.

Het proletariaat werd als klasse geboren tijdens een revolutionaire omwenteling in de menselijke goederenproductie. Met dit revolutionair proces deed het kapitaal zijn intrede als productiefactor. Zodoende maakte het kapitaal de z.g.n. vrije arbeid noodzakelijk, om het bestede kapitaal te reproduceren. De toepassing van menselijke arbeidskracht leidde niet alleen tot een waarachtig revolutionaire omwenteling van de toenmalige productieverhoudingen, maar ook ten slotte tot de revolutionaire overwinning van de kapitalistische klasse op de vroegere maatschappelijke orde. De ontwikkeling van het proletariaat als klasse was ten nauwste verbonden ook met de politieke revolutie van de bourgeoisie, die de economische revolutie volgde. De politieke revolutie van de bourgeoisie vernietigde de nog bestaande uiterlijke politieke overblijfselen van het feodalisme en het absolutisme, die de verdere ontwikkeling van de kapitalistische warenproductie in de weg stonden.

Maar het proletariaat als klasse is niet alleen de enige waardescheppende factor van de warenproductie, die in haar wezen een revolutionaire omwenteling van alle maatschappelijke verhoudingen betekend. Het kapitalisme ontwikkelt ook met de hulp van het proletariaat en van het systeem van productie van meerwaarde een nieuwe etappe van de maatschappelijke verdeling van de arbeid, waarin het maatschappelijk karakter van de arbeid zijn tot nu toe hoogste

phase bereikt. Dit maatschappelijk karakter 14.
van de arbeid moet in een onoplosbare tegenstelling met de particuliere toeigening van het product treden en zodoende aan de klasse van de industriearbeiders, die zonder profijtmotief produceert, onvermijdelijk de eigenschap van de revolutionaire klasse verlenen.

In een revolutionaire omwenteling van de productiekrachten en voorwaarden als klasse ontstaan, aanvaardt het proletariaat in de kapitalistische productie een functie, die voor het enige doel van de kapitalistische productie: de voortbrenging van meerwaarde onontbeerlijk is. Het proletariaat is niet alleen onontbeerlijk, het is tevens de permanente dodelijke bedreiging van het systeem. Wij begrijpen de juistheid van de stelling, dat het kapitaal in het proletariaat zijn eigen doodgraver geproduceerd heeft.

Na deze beschouwing wordt het ons duidelijker, waarom het omslaan van de algemene crisis van het kapitalisme in de revolutionaire crisis niet als een mechanisch proces te verwachten is. Pas als de arbeidersklasse bereid is, de bedrijven van de moderne productie door haar eigen organen over te nemen, is het uur van de sociale revolutie gekomen.

Strategie en tactiek van de revolutionaire beweging dienen dit doel: de arbeidersklasse haar maatschappelijke positie duidelijk te maken en haar tevens ervan te overtuigen, dat in de bedrijven en uitsluitend in de bedrijven de sleute van de macht ligt.

Wij zullen later het vraagstuk behandelen, welke vormen van organisatie de klassenstrijd moeten dienen. Hier lijkt het wenselijk, de rol te bepalen, die de hulpmiddelen van strategie en tactiek, propaganda en agitatie, moeten vervullen.

Het is een ervaring van alledag, dat mensen heel verschillend reageren, hetzij als individuele personen optredend, hetzij als leden van een groep. Met andere woorden: wij beloven dagelijks het verschil tussen individueel-psychologische en massa-psychologische reactie. Voor de klassenstrijd, voor de strijd om de macht voor de arbeidersklasse mogen wij deze

ervaring niet langer verwaarlozen, hetgeen ten nadele van de beweging al te vaak geschiedt.

Alle agitatie en propaganda moeten de arbeiders vooral daar bereiken, waar zij als klasse in het productieproces zelf optreden, dus in het bedrijf. Gescheiden van het bedrijf reageert de arbeider in zijn eigen huis heel anders dan op zijn arbeidsplaats. Slechts de meest bewuste en meest standvastige karakters nemen de ervaring van de arbeidsdag mee naar de uren van rust en ontspanning. Deze meest vooruitstrevende mensen besteden een groot deel van hun vrije tijd aan discussies en studie. Maar de meeste arbeiders bezwijken, zodra zij van hun kameraden gescheiden zijn en zonder levend contact met het bedrijf op zichzelf zijn aangewezen, voor dié invloeden, die hen afleiden en hen van hun klasse vervreemden. Slechts een minderheid van de arbeidersklasse behoorde in het verleden tot revolutionaire partijen of groepen. Na de inspanning van het werk en onder de zorgen, die thuis wachten, beschikt maar een minderheid over de innerlijke kracht, om ook buiten het bedrijf het contact met de klasse te behouden.

Als enkeling wordt de arbeider door de kerk, door radio, door de bioscoop, door sport aangetrokken. Als enkeling is hij aan de gevaren van het misbruik van sterke drank blootgesteld. Als enkeling beschouwt hij de andere enkeling als vijand, als concurrent om de arbeidsplaats. Als enkeling voelt hij voldoening over het succes van individuele terreur en begrijpt niet, waarom wij de individuele terreur steeds als waanzin en zelfs als schadelijk en contra-revolutionair afkeurden.

In de machine-hal of op de scheepswerf, in de tramremise of bij de hoogovens, daar staat hij niet als enkeling. Daar wordt hem iedere minuut de kracht en betekenis van zijn klasse duidelijk, daar beleeft hij de onpersoonlijke en daarom werkelijk onoverbrugt tegenstelling tussen kapitaal en arbeid. In het bedrijf ligt zijn kracht als proletariër, in het bedrijf en alleen in het bedrijf is hij in staat zijn lot in handen te nemen. Ieder verzet van de arbeidersklasse begon in de bedrijven en kon alleen daar beginnen. In het bedrijf begint de agitatie d.w.z. het opkomen voor doelstellingen van het moment, te leven

16.
De arbeider begrijpt zin en nut van een stakingsactie, wanneer hij samen met zijn arbeiderskameraden de machines stopzet, om een loonkorting te bestrijden.

De taktiek van de klassenstrijd en het ermee overeenstemmende middel van beïnvloeding, de agitatie, zijn - volgens onze ervaring - blootgesteld aan het gevaar van opportunisme. Loonbewegingen worden soms gekeerd in compromissen zonder strijd, waarover reformistische vakbondbestuurders en werkgevers achter gesloten deuren beraadslagen en beslissen. Iedere actie op de grondslag van de bedrijven echter, iedere actie, geleid door de arbeiders zelf, vermeerdert en verdiept het klassebewustzijn, beveiligt de toegepaste taktiek voor het gevaar van opportunisme, beschermt de agitatie tegen oppervlakkigheid en abstractie.

Hetgeen voor agitatie en taktiek gezegd werd, is ook van toepassing op propaganda en strategie. In het bedrijf produceren de arbeiders waarde en meerwaarde. Waarde en meerwaarde zijn het productiemotief van het kapitalisme, maar ze zijn niet het motief van de bedrijfsarbeiders. Het proletariaat is de revolutionaire klasse, niet alleen omdat zij als klasse zonder bezit een levensbelang heeft bij de vernietiging van het kapitalistische systeem, maar ook omdat het proletariaat ten gevolge van zijn positie in het productieproces - in tegenstelling met de kapitalisten - reeds nu de voorstelling van productie zonder profijt bezit.

Hieruit trokken wij onze conclusie ten aanzien van het scholingswerk, d.w.z. ten aanzien van de propaganda. De propaganda is de alles omvattende geestelijke voorbereiding van het proletariaat op ons strategisch doel, zij is de scholing voor de strijd om de macht.

De propaganda leert ons de structuur van de kapitalistische economie, de betekenis van de mechanisering en rationalisering van de bedrijven en de machtspositie van de bedrijfsarbeiders en de revolutionaire taak. De propaganda bereidt de arbeiders voor de revolutie zelf voor, zij toont hen de samenhang van hun bedrijven met de gehele productie en distributie van de maatschappij. De propaganda toont ten slotte

aan, hoe de arbeidersklasse, georganiseerd op grondslag van de bedrijven, de nieuwe socialistische ordo zal moeten oprichten.

17.

Hoofdstuk II

De organisatievormen van de klassenstrijd.

1. De vakbond.

De Nederlandse arbeidersklasse beschikt niet meer en nog niet weer over organisaties van de klassenstrijd van enige betekenis. Volgens de gebruikelijke opvatting werden voornamelijk of zelfs uitsluitend de politieke partijen van de arbeidersbeweging en de moderne vakbonden van voor 1940 als klassenorganisaties van het proletariaat beschouwd. Maar dit betekent niet, dat de leidende personen van deze organisaties in hun partijen en bonden instrumenten van de klassenstrijd in de geest van het marxisme zagen. Speciaal de grote partijen en vakbonden hebben zonder uitzondering, wat de praktijk betreft en merendeels ook theoretisch, de klassenstrijd gemeden of zich meer en meer van hem verwijderd. Ook het aantal arbeiders, die deze partijen en vakbonden nog als organisaties van de klassenstrijd erkenden, werd gestaig kleiner. Wij kunnen zeggen, dat de oude arbeidersorganisaties in de praktijk en theorie het karakter van organen van de klassenstrijd in dezelfde grand verloren, waarin de massale tegenstelling tussen kapitaal en arbeid scherper en dieper werd.

In dit verband kunnen wij van een nadere beschouwing van dié organisaties afzien, die reeds op het moment van hun oprichting het doel nastreefden, de arbeidersklasse van elk begrip van haar positie terug te houden. De op godsdienstige grondslag opgerichte vakbonden hebben in hun doelstellingen geen enkel contact met de arbeidersbeweging. Zij dienen in naam van de godsdienstige vrede de verdoezeling van de klassentegenstellingen. Wanneer zij in de loop van de tijd goede vrienden en bureu van de niet-godsdienstige vakbonden werden, zo betekent dit niet, dat de godsdienstige organisaties in hun beginselen de denkbeelden van de klassenstrijd benaderden. Veeleer ver-

liep de ontwikkeling in de tegenovergestelde richting. De moderne vakbonden en de grote z.g. linkse partijen kwamen aanvankelijk door hun praktisch gedrag en thans ook in hun theorie steeds nader bij de godsdienstige organisaties te staan. Dit betreft ook dié organisaties, waarin godsdienstige denkbeelden niet in het programma opgenomen werden en die zich ook nu nog als kerkelijk onafhankelijk, als godsdienstig neutraal of zelfs als niet-godsdienstig doen voorkomen.

18.

Wij moeten ons afvragen, waardoor deze ontwikkeling te verklaren is en waarom geen van de kleinere revolutionaire groepen, partijen en vakbonden erin slaagde, haar invloed op de arbeidersklasse uit te breiden. Meestal en ten rechte, wordt deze vraag beantwoord, door erop te wijzen, dat de grote partijen en vakbonden tengevolge van hun materiele kracht en van de door de staat verleende ondersteuning, oppermachtig waren. Maar dit antwoord raakt slechts één zijde van het probleem en zeker niet de kern. Zeker, de grote partijen en vakbonden beschikten niet alleen over rijke goldmiddelen, maar zij werden ook door de wet als de vertegenwoordigers van de arbeidersklasse erkend. In vele landen werd ook de uitbetaling van steun aan de werklozen door hun bemiddeling geregeld. Geen enkele revolutionaire groepering had ook maar de minste kans, de grote organisaties materieel te overwinnen en hun met een wapen te verslaan, dat zich aan de greep van een jonge revolutionaire organisatie onttrekt.

Maar de reden moet dieper liggen dan in de materiele meerderheid. Wij zien de reden hiervoor in de veranderingen van de maatschappij-structuur. Deze veranderingen hebben aan de vroegere massaorganisaties de betekenis en het karakter van organisaties van de klassenstrijd ontnomen.

Partij en vakbond ontstonden in een tijdperk van de kapitalistische ontwikkeling, waarin de vrije concurrentie overheerste en waarin de bedrijfsvorm van het kapitalisme pas ermee begon, zich van de vroegere vormen van kleinere bedrijven te verwijderen en de gedaante van moderne en massale bedrijven te verkrijgen. De burgerlijke democratie kwam politiek overeen met de economische organisatie van de vrije concurrentie. In deze periode van de ontwikkeling

ontstonden de vakbonden, waarin zich de arbeiders van hetzelfde vak aansloten. Deze arbeiders van hetzelfde vak werkten over een veelheid van bedrijven verspreid. In enkele bedrijven stonden zij in betrekkelijk klein aantal tegenover de bezitters van de productiemiddelen. De arbeiders waren blootgesteld aan de willekeur van deze individuele kapitalisten en deze willekeur werd slechts beperkt door de vrees voor de concurrentie, waartoe de arbeiders konden overgaan. De arbeiders waren namelijk "vrij". De "vrije" keuze van de arbeids- en woonplaats was een aanwinst, behaald door de burgerlijke revolutie. Tevens hadden de arbeiders de vrijheid van vereniging. De "in vrijheid" uitgebuite arbeiders maakten van hun recht gebruik en richtten hun vakbonden op als organisaties, die hun tegen de vrije uitbuiting moesten beschermen.

Tegelijkertijd ontstonden ook de politieke partijen van de arbeidersklasse. Het motief van hun stichting was het inzicht, dat de bevrijding van de arbeid binnen het kader van het heersende kapitalistische systeem niet te bereiken is. De politieke beweging van de klassenstrijd ging zelfs ervan uit, dat zelfs een graduele verbetering onder het kapitalisme bijna niet kon worden verkregen. Zij streefde ernaar, de politiek van de vakbonden aan de denkbeelden van de partij ondergeschikt te maken. Destijds ontstond het begrip van de politieke avantgarde. De partij beschouwde zichzelf als avantgarde en als de georganiseerde strategie van de klassenstrijd. De vakbonden waren de taktische organisaties van de klassenstrijd. De strategie erkende en propageerde de revolutionaire lijn van de proletarische beweging. De taktiek streefde ernaar, tijdens de periode, die de revolutie vooropgaat, de levensstandaard te verbeteren, de arbeiders tegen de ergste gevolgen van de uitbuiting te beschermen en tegelijkertijd het taktisch godrag zover mogelijk met de strategische opzet in overeenstemming te brengen. Tenrechte eiste het marxisme tijdens deze periode van ontwikkeling, dat de vakbonden de politieke leiding van de partij moesten volgen. Het marxisme waarschuwde ervoor, dat anders de arbeidersbeweging in het opportunisme zou verzeild raken. Het marxisme heeft zich in deze ver-

wachting niet vergist.

Toen het industrie-kapitalisme en de vrije concurrentie door het monopolie-kapitalisme en de typische massabedrijven vervangen werden, werden ook de vakbonden aan een hiermede overeenstemmende verandering onderworpen. Uiterlijk werd deze verandering gekenmerkt door de enorme toename van hun leden. Van een persoonlijk contact tussen de individuele vakbondleden kon geen sprake meer zijn, tenzij zij in hetzelfde bedrijf werkten. Maar zelfs de arbeiders van hetzelfde bedrijf verloren de persoonlijke verbinding met hun collega's, die in andere afdelingen van deze uitgestrekte ondernemingen tewerk gesteld waren. Het contact van het vakbondslid met zijn organisatie werd in de loop van de tijd beperkt tot de betaling van lidmaatschap. Er bestond haast geen organisatorisch leven meer, waaraan de arbeiders konden deelnemen. Slechts bij loonconflicten, bij werkloosheid of in gevallen van ziekte of invaliditeit bestond er aanleiding, om zich de organisatie te herinneren. De organisatie was een reusachtig en onpersoonlijk administratief apparaat, precies zoals het bedrijf. De functionarissen van de vakbonden verwierven onvermijdelijk de eigenschappen van een bureaucratie. In de leiding en bij de leden van de vakbonden was die oude generatie, die nog iets van de betekenis van de bond als een taktisch wapen van de klassenstrijd afwist, overleden. Enkele symbolen deden misschien nog aan de oude tijden denken. Men bezocht nog een 1 Mei-vergadering. Maar deze dag had allang de betekenis van strijddag verloren. In sommige landen was 1 Mei een wettelijke feestdag geworden, met de enige bedoeling, om de arbeiders van strijd te onthouden. Het vakbondsbestuur ging elk conflict zorgvuldig uit de weg, om de middelen van de vakbond te sparen. Uit deze praktijk ontstonden de talrijke pseudo-theorieën, die de onthouding van strijd preken. In steeds minder gevallen was het het bestuur, dat de staking afkondigde, in steeds meer gevallen werd de werkstaking als "wild" actie veroordeeld en werd de stakende leden uitbetaling uit het stakingsfonds geweigerd.

Wij worden nog steeds aan de oorspronkelijke taak herinnerd door het echter steeds minder gebruik van

De oude symbolen en benamingen. Dus neigen 21.
wij ertoe, de moderne vakbonden van klassen-
verraad te beschuldigen. Het gaat echter hele-
maal niet meer om de gezindheid, maar om de maatschap-
pelijke betekenis van de vakbonden zelf. Het bonds-
bestuur staat niet meer tegenover een veelheid van
werkgevers. De monopolistische structuur van het mo-
dern kapitalisme leidde door de concentratie van het
kapitaal ertoe, dat betrekkelijk weinige personen;
die aan het hoofd van de enorme bedrijven staan; het
kapitaal tegenover de werknemers vertegenwoordigen.
Alle loonvragen worden tussen de bureaucratische func-
tionarissen van de vakbonden en de met hun als ge-
lijkwaardige collega's verkerende gezagvoerders van
de bedrijven geregeld. Beiden moeten zich als organen
van de heersende economische en politieke orde voelen.
Er kan geen contact meer bestaan tussen de leden
en de burocratie van de vakbonden. De vakbonden zijn
onder het monopolie-kapitalisme stichtingen ter or-
ganisering van de onmacht der arbeiders. In de mono-
polistische periode van het kapitalisme ontstond het
eenheidsfront van de moderne vakbonden en het mono-
polie. Loon en arbeidstijd zijn voor het kapitaal
in hun wezen dezelfde problemen als de verzorging met
grondstoffen en marktregeling. De reformistische vak-
bondbestuurders hebben gelijk vanuit hun oogpunt,
wanneer zij zeggen, dat de tijd voor het stichten
van eenheidsvakbonden door de staat gekomen is.
Het verschil tussen moderne en niet-moderne vakbonden
staat nog slechts op het papier en zelfs dat niet
eens meer. De staat is een instrument van de heersende
klasse en de vakbonden zijn administratieve af-
delingen van deze staat. Het is alleen consequent,
dat het fascisme als een politieke regeringsvorm van
het monopolie-kapitalisme de administratieve afde-
lingen in de vorm van het Arbeidsfront vereenvoudigd
heeft en dat het Neo-fascisme steeds meer openlijk
de gedachte van het Arbeidsfront propageert. Het was
alleen consequent, dat het bestuur van de moderne
vakbonden in Nederland zonder strijd het dictaat
van het fascisme aanvaardde en gedeeltelijk zelfs in
functie bleef. Het betekent ook geen verrassing, dat
deze personen slechts "nationale" gewetensbezwaren
over hun gedrag koesteren, want zij zijn functiona-

rissen van de staat, dus van de heersende klasse 22.
en niet vertegenwoordigers van het proletariaat,
dat hun mbcht betalen. Slechts diegene, die de wet-
ten van de ontwikkeling van de moderne maatschappij
verwaarloost, kan in de zielige ondergang van het
N.V.V. een moment van verrassing of inconsequentie
ontdekken.

De ontwikkeling van de productiekrachten, de con-
centratie van het kapitaal in massale bedrijven en
het even massaal en maatschappelijk karakter van
de arbeid doen het als een ongeschikt experiment
ten opzichte van een ongeschikt object voorkomen,
wanneer men de herrijzing van de revolutionaire
beweging met de reorganisatie van de oude vakbonden
wil verbinden. De vakbond kan nooit weer een organi-
satie van de klassenstrijd zijn. Waar ook de vakbond
optreedt, moet hij de belangen van het heersende
systeem behartigen, ook mogen zijn functionarissen
duizend keer voornemens zijn, tot een voor de arbeiders
dragelijke regeling te komen. De revolutionaire
crisis van het stelsel, die de algemene crisis straks
zal aflossen, duldt geen minnelijke regeling meer.
"Minnelijke" schikking betekent versobering voor de
arbeidersklasse, betekent bewapening, oorlogsvoor-
bereiding, militarisering van de arbeid, in het
kort: neo-fascisme. Vertegenwoordiging van de arbeiders-
klasse door vakbonden betekent de inschakeling
van een apparaat dat in zijn wezen de zelfstandige
arbeidersbeweging als een vreemde, zelfs als een vij-
and tegenover staat, betekent de bureaucratische ver-
stikking van de strijd om de macht.

In het beeld, dat de arbeidersklasse reeds heden
ten aanzien van een socialistische orde bezit, is
geen plaats voor de vakbond. Het behoud of zelfs het
opnieuw stichten van vakbonden zou even absurd zijn
als het plaatsen van een socialistische maatschappij
onder het bestuur van een constitutionele en erfelijke
monarchie. Welke functie zou men een vakbond in een
samenleving van socialistische arbeid kunnen toewij-
zen? In een socialistische samenleving bepalen de
werkende mensen de productie en ook het gebruik van
hun arbeidsproducten. Hier is geen plaats voor een
burocratie van een vakbond noch voor een andere.

Wij kunnen onze beschouwing over de vakbond niet

sluiten, zonder met enige woorden ook op de 23. volgende vraag in te gaan: hoe moeten wij ons gedragen, wanneer na de ineenstorting van de fascistische bezetting een misschien groot gedeelte van de arbeiders tegen de stichting van de neo-fascistische vakbond in verzet komt en onder toepassing van revolutionaire middelen zoals staking en bedrijfsbezetting de wederoprichting van de oude organisaties tracht af te dwingen? Wij beschouwen een dergelijke ontwikkeling niet als uitgesloten, omdat bij de oppositionele leden nog illusies ten opzichte van de militante waarde van de oude vakbond leven en door bepaalde z.g. linkse stromingen van het reformisme in het leven gehouden worden. Het valt niet moeilijk te begrijpen, waarom deze "principiëlen" er alles voor over hebben dat de arbeiders het illusionisme niet kwijt raken.

In een dergelijke situatie zullen wij de strijd, die met revolutionaire middelen voor een zeer contra-revolutionair doel gevoerd wordt, ondanks onze opvatting steunen. Wij zullen echter de strijdende arbeiders duidelijk maken, dat er aan het einde van hun strijd de nederlaag en niet de overwinning wacht, als zij niet tegen de inhoud maar tegen de vorm slechts, in opstand komen. Als wij er in slagen, de arbeiders van de maatschappelijke betekenis van de vakbonden te overtuigen, zo zal aan het einde van deze strijd niet het oude N.V.V., maar de eigen klassenorganisatie staan. Door dit probleem aan te stippen halen wij reeds een vraagstuk aan, waaraan wij de volgende delen van dit geschrift willen besteden.

2. D e p a r t i j .

De politieke partijen van het proletariaat waren op hun terrein aan dezelfde wetten der ontwikkeling onderworpen, die ook het lot van de vakbonden bepaalden. Wij zeiden reeds, dat de verhouding tussen partij en vakbond tot uitdrukking komt in de oude tegenstelling: strategie en taktiek. De strategie van de klassenstrijd werd door de taktiek van de vakbondsburokratie, die een doel op zichzelf werd, opzij geschoven. Hetzelfde proces voltrok zich ook in de politieke partijen van de arbeidersklasse en is gekenmerkt door het vervangen van de kader-partij door de

moderne massaorganisatie. Het voormalige geestelijke krachtcentrum werd een politiek machtsapparaat. 24.

Partijen in de moderne zin van het woord zijn pas bekend, sinds de maatschappelijke verdeling van de arbeid tengevolge van de warenproductie op kapitalistische grondslag haar bijzonder en massaal karakter heeft verkregen. Pas in deze phase van de sociale geschiedenis ontstond de massapartij als uitdrukking en instrument van de politieke wilsvorming. Onze opvatting van de partij van het proletariaat, van haar taken en in het bijzonder van haar positie ten opzichte van de arbeidersklasse wortelt in de historische ontwikkeling, die de opkomst en het verval van de vroegere partijen begeleidde. De moderne partij ontstond als organisatorische aaneensluiting van de revolutionaire burgerlijke klasse tijdens de periode, waarin zij ernaar streefde, haar economische macht ook politiek te verwezenlijken. De verandering van de in standen georganiseerde maatschappij in de moderne burgerlijke klassenmaatschappij was de voorwaarde, waarop het ontstaan van politieke partijen berustte. Hoe voltrok zich dit proces?

Alle maatschappelijke geschiedenis is een geschiedenis van klassen. Deze klassengeschiedenis toont het maatschappelijk machtsstreven van verschillende groepen aan, die tengevolge van de maatschappelijke verdeling van de arbeid ontstonden. Het worstelen van de standen met elkaar kenmerkt deze strijd in de maatschappij van de middeleeuwen. Wij begrijpen onder deze standen die groepen van de bevolking, die hun positie aan het leenstelsel te danken hebben en daardoor een feodaal aandeel in het bezit en in de exploitatie van de grond genieten. Wij noemen de maatschappij van de middeleeuwen de samenleving van het feodalisme, die onder het beheer van den feodalen heer, van den eigenaar van het gehele land, van den keizer of koning stond. Alle strijd binnen deze organisatie van standen, alle klassentegenstellingen dus van de middeleeuwen, waren vooral een worsteling om een groter aandeel in de feodale rechten. In de op grond van deze twisten berustende conflicten van belangen verbond zich de soevereïn vaak met één of meerdere standen tegen andere, die hem te machtig waren. Conflicten naar binnen en

buiten, interne machtsverschuivingen en oorlogen met andere staten stonden in een relatie van wisselwerking met deze organisatie van standen. In vele gevallen werd de strijd, die uit dit systeem voortkwam, onder godsdienstige leuzen gevoerd, zoals het met de geest van de tijd overeenkwam.

De vaak afwisselende bondgenootschappen, die de kroon moest sluiten, leidden tot het ontstaan van permanente vertegenwoordigingen of z.g. kamers van standen, waarin men de voorlopers van de moderne parlementen herkent. De prijs namelijk, die de kroon voor de ondersteuning van haar strijd aan de standen betaalt, is de geleidelijke beperking van haar soevereine rechten. Belastingen worden afhankelijk gemaakt van de toestemming van de standen, waarbij in het begin slechts de feodale elementen (de hogere en lagere adel, de graven, hertogen enz.) en - niet te vergeten - de kerkelijke hoogwaardigheden behoren. Deze standen zijn bezittende bevolkingsgroepen en hun interne strijd is de worsteling om een nog groter aandeel in het bezit en in de exploitatie van het bezit, dus de worsteling om privileges en macht.

Ook de middeleeuwen kenden reeds bewegingen van de bezitlozen. De opstanden van de boeren, de z.g. boerenoorlogen, zijn de eerste pogingen, om de privileges van bezit van de feodale maatschappelijke orde teniet te doen. De boerenopstanden konden dit doel niet verwezenlijken. De revolutionaire omverwerping van het feodalisme werd niet met de zeisen en de dorsknuppels van de boeren bevochten, die onder het feodale stelsel tot volledige rechteloosheid afdaalden. De onvrijheid en lijfeigenschap van het boerendom worden pas door de politieke overwinning van de burgerlijke revolutie opgeheven.

Het feodalisme, d.w.z. het op het feodaal grondbezit berustende machtsstelsel bezweek voor de storm, die door de warenproductie van het jonge kapitalisme werd aangewakkerd. Beschermd door de vestingmuren en de vrijheden, die de vorsten onder de dwang van voortdurende geldnood moesten toestaan, groeide er in de steden een nieuwe stand, de klasse van de bourgeoisie. Deze stand bezat geen aandeel in de feodale privileges en in het feodaal

26.
bezit. Maar deze klasse veranderde door de ontwikkeling van handel en verkeer, berustende op de stedelijke nijverheid, en door de hieruit voortkomende nieuwe techniek van warenproductie, geleidelijk het gehele maatschappelijke leven. Dit proces groeide, wat zijn omvang en zijn tempo betreft, in dezelfde graad, waarin de door handel en verkeer verzamelde rijkdommen als kapitaal in de productie opgenomen werden. De kapitalistische warenproductie ondermijnde het feodalisme en maakte het rijp voor de politieke stormaanval van de burgerlijke revolutie. De jonge bourgeoisie streefde niet meer naar grotere privileges in het kader van het systeem der standen, maar naar de algehele macht. De opstand van de bourgeoisie bedoelde niet meer en niet minder dan de politieke heerschappij van het kapitalisme, nadat de productiekrachten van het kapitaal boven de feodale productievoorwaarden waren uitgegroeid.

De politieke wilsvorming van de jonge bourgeoisie, die alle macht voor zich opeiste, werd georganiseerd in legale en illegale verenigingen, in godsdienstige en niet-godsdienstige bonden, in de destijds nieuwe bonden van de vrijmetselaars enz. Deze verenigingen en bonden zijn de eerste vormen van de moderne politieke partij. Zij tonen in hun uiterlijke vormen nog menig kenmerk van het verleden, gelijk ook de klasse van de bourgeoisie uit de tijd van haar ontstaan nog karakteristieke trekken van een stand doet herkennen.

Na de overwinning van de burgerlijke revolutie voltrekt zich in het verloop van enkele tientallen jaren de overgang van de feodaal gerogeerde staat naar de moderne burgerlijke staat, van de vertegenwoordiging der standen (overblijfselen hiervan bestaan er nog steeds b.v. House of Lords, Senaat, Eerste Kamer, enz.) naar het parlement, van de verenigingen van stand naar de politieke partijen van onze tijd.

Met de vrije concurrentie van het industrie-kapitalisme stemt de schending van de bourgeoisie in verschillende politieke partijen overeen. Al deze burgerlijke partijen beschouwen het kapitalistische stelsel als het uiteindelijk laatste en hoogste stadium van de ontwikkeling, gelijk geen stand van de middeleeuwen eraan getwijfeld heeft, dat het stelsel der standen